

державою потенційно нелегітимних владних інститутів та встановлення нелегітимних режимів. Громадянське суспільство може народжуватися на «барикадах» боротьби з нелегітимною владою, зникати за умови поразки в цій боротьбі та знову відроджуватися на тлі нових невдач та перемог.

Перспективи подальших розвідок вбачаються у дослідженні моделей інституціоналізації громадянського суспільства в контексті процесу легітимації політичної влади.

Література:

1. Рудич Ф. Громадянське суспільство та народовладдя: методологічний контекст / Ф. Рудич // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України: Збірник наукових праць. Сер. «Політологія і етнологія». – К. : ІПіЕНД, 2004. – Вип. 25. – С. 15–23.
2. Телешун С. Нові українські політичні реалії і процес формування засад громадянського суспільства / С. Телешун // Політичний менеджмент: український науковий журнал – 2008. – № 1. – С. 3–8.
3. Громадянське суспільство в сучасній Україні: специфіка становлення, тенденції розвитку/ Ф.М. Рудич, Р.В. Балабан, М.І. Михальченко та ін. - К.: Парламентське вид-во, 2006. - 412с.
4. Кресіна І. Громадянське суспільство і проблеми народовладдя в Україні // Наукові записки / збірник – К.: ІПіЕНД, 2004. - Вип. 25. – С. 35-43.
5. Рудич Ф. Громадянське суспільство та народовладдя: методологічний контекст // Наукові записки / збірник – К.: ІПіЕНД, 2004. - Вип. 25. – С. 11 -23 .
6. Михальченко М. Методологічні проблеми дослідження взаємодії соціально-правової держави і громадянського суспільства // Наукові записки / збірник – К.: ІПіЕНД, 2004. - Вип. 25. – С. 23 – 35.
7. Чувардинський О.Г. Громадянське суспільство в Україні: історичні корені // Політичний менеджмент : Український науковий журнал. - 2008. - № 1. - С. 158-164.

Юрійчук Євгенія Петрівна,

кандидат філософських наук,

докторант кафедри політології і державного управління

Чернівецького Національного державного університету

ім. Юрія Федьковича

УДК 324 (477)

РОЛЬ ДЕРЖАВНОГО РЕЄСТРУ ВИБОРЦІВ В УКРАЇНІ В ПРОЦЕСІ ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ ЛЕГІТИМАЦІЇ ПОЛІТИЧНОЇ ВЛАДИ

Автор розглядає процес електоральної легітимації політичної влади в контексті забезпечення подальшої демократизації виборчого процесу, можливості використання деяких правових, організаційних та технічних аспектів електронної реєстрації виборців для майбутніх виборчих і політичних технологій. Пропонується усунути наявні недоліки шляхом внесення змін до нормативної бази й забезпечення реалізації положень, які стосуються створення незалежної від органів місцевої влади системи ведення Державного реєстру виборців; захисту особистої інформації про виборців; надання політичним партіям інформації з бази даних реєстру лише про кількісні показники; поліпшення соціального статусу працівників органів ведення Державного реєстру виборців; проведення розгорнутої інформаційно-роз'яснювальної роботи про Державний реєстр виборців у засобах масової інформації.

Ключові слова: електоральна легітимація, електронний реєстр виборців, легітимаційна політика.

Автор рассматривает процесс электоральной легитимации политической власти в контексте обеспечения дальнейшей демократизации избирательного процесса, возможности использования отдельных правовых, организационных и технических аспектов электронной регистрации избирателей для избирательных и политических технологий. Предлагается устранить наличные недостатки путем внесения изменений в нормативную базу относительно создания независимой от органов местной власти системы ведения Государственного реестра избирателей, защиты личной информации об избирателях, предоставления политическим партиям информации с базы данных реестра только количественных показателей, улучшения социального статуса работников органов ведения реестра избирателей, проведения развернутой информационно-разъяснительной работы о реестре избирателей в средствах массовой информации.

Ключевые слова: электоральная легитимация, электронный реестр избирателей, легитимационная политика.

The author considers the process of political power electoral legitimating in the context of providing of the electoral process further democratization, opportunities for using of some legal, organizational and technical aspects of electorate electronic registration for future electoral and political technologies. It is offered to get rid of the disadvantages by the normative base amending and providing of the principles observance concerning establishing of the Electorate State Register system independent from the local authorities bodies; electorate personal information defense; only quantitative data availability from the Electorate State Register database for political parties; social status improving of the Electorate State Register officials; wide informational explanatory work in mass media concerning the Electorate State Register.

Key words: electoral legitimating, electorate electronic register, legitimate politic.

Розробка й впровадження електронного реєстру виборців в Україні як складової частини трансформації виборчої системи стали своєрідним «проривом» на шляху демократизації виборчого процесу, його відповідності загальноприйнятим міжнародним стандартам і, як наслідок, легітимності сформованих шляхом виборів органів публічної влади. Однак аналіз нормативного, організаційного забезпечення електронного реєстру породжує низку проблемних питань, вирішення яких необхідне для електоральної легітимзації влади й зміцнення демократичного режиму, оскільки вибори є елементом легітимзації влади тільки в суспільствах з відповідним типом політичної культури. Отож актуальність обраної теми очевидна.

Проблема запровадження електронного формування списків виборців в Україні була предметом дослідження невеликого кола вчених. В основному вони аналізують правові засади створення реєстру виборців. Однією з перших конструктивне вирішення цієї проблеми запропонувала Олена Кармазіна [6]. На узгодженні норм виборчих законів та закону про реєстр наголошує експерт Лабораторії законодавчих ініціатив Денис Ковриженко [7], який свого часу подав багато конструктивних пропозицій щодо удосконалення проекту Закону України «Про державний реєстр виборців», внесеного народними депутатами Ю.Ключковським та О.Задорожнім та ухваленого 2004 р. [8].

Після прийняття Закону України «Про державний реєстр виборців» та спроби запровадження електронних списків на виборах 2006 р. інтерес до теми зріс. Відзначимо аргументовані пропозиції щодо удосконалення виборчого законодавства про реєстр О.Шумляк [16] та детальне висвітлення основних положень закону «Про Державний реєстр виборців», здійснене А. Гавриловою [2]. Характеристику проблем практичного застосування реєстрового законодавства знаходимо на сторінках Вісника Центральної виборчої комісії та в численних інтерв'ю членів ЦВК – розпорядника Державного реєстру виборців. Найґрунтовніший аналіз правових, організаційних, фінансових та політичних проблем створення електронного реєстру здійснила Марина Ставнійчук [13]. Однак політичні аспекти

електоральної легітимації влади залишаються поза увагою дослідників, як державних діячів, так і науковців.

Останнім часом процес електоральної та постелекторальної легітимації розглянув французький вчений П'єр Розанвалон [16]. На наш погляд, механізм електоральної легітимації включає інституціональний (норми, процедури) та неінституціональний аспекти (відношення, очікування, віра, харизма) і складається з наступних стадій:

1) формування ціннісної системи індивіда (виборця), соціальної групи (частини електорату) на основі інформованості про процедуру виборів, учасників виборчого процесу й інших складників виборчого процесу;

2) зіставлення цієї системи з реальними діями (бездіяльністю) суб'єктів політичної влади в процесі самолегітимації, учасників виборчого процесу;

3) становлення внутрішнього відношення (позитивне, негативне, нейтральне) до цих дій й їхня оцінка;

4) електоральна участь як результат зіставлення реальності й очікувань виборців і його оцінки.

У період перманентної легітимаційної кризи в Україні державним органам і політичним діячам варто було б послідовніше дотримуватися прийнятих програм і впроваджувати їх у життя. З моменту актуалізації проблеми формування списків виборців під час президентських виборів 2004 р. і дотепер серед політичної еліти відсутні єдині підходи до вирішення цієї проблеми. У засобах масової інформації трапляються прямо протилежні оцінки необхідності електронного реєстру виборців, матеріальних, організаційних, кадрових, технічної можливостей його впровадження й функціонування. Замість чітко продуманої, злагодженої політики, спрямованої на формування в електорату позитивного відношення до нововведення, спостерігається тільки організаційна діяльність, позбавлена широкого висвітлення в ЗМІ. Останнім часом з'явилась соціальна реклама про електронний державний реєстр на телебаченні, але вона має занадто загальний характер, не несе конкретного інформаційного навантаження й не дає чітких рекомендацій щодо необхідних дій виборців. Створюється враження, що без наданої допомоги ЄС та ОБСЄ в рамках плану дій між Україною та Європейським Союзом у частині, що стосується демократичного проведення виборів, електронний реєстр виборців в Україні ще довго б не функціонував, а бюджетні кошти зникали б невідомо куди. Факти, що потрапляють на екрани телевізорів і сторінки преси, сайти Інтернету, дезорієнтують електорат, формують упереджене, негативне ставлення до електронного реєстру, виборів узагалі та, як наслідок, установку на їх ігнорування, хоча досвід запровадження електронного формування списків виборців на постсоціалістичному просторі є доволі позитивним і сприяє демократизації виборчого процесу. У деяких країнах, як от Болгарія, Латвія, Литва, Польща, Румунія, Словаччина, Чехія, Угорщина, ведеться загальний реєстр населення (резидентів), на основі якого формуються списки виборців або ці списки складають муніципалітети, що ведуть реєстрацію населення, яке проживає на їх території. В інших державах створюється спеціальний реєстр виборців. Не всюди вони є постійно діючими, та й найменування у них теж різні. Так, про Національний реєстр виборців йдеться у ст. 7, 8, 49, 58 Виборчого кодексу Республіки Албанія, § 21 Закону про вибори до Парламенту Естонії, про Центральний реєстр виборців – у ст. 1, 5, 3.12 Об'єднаного закону про вибори Президента та до Парламенту Федерації Боснії та Герцеговини, про Загальний реєстр виборців – у ст. 33, 62 Закону про вибори до парламенту Республіки Македонія, ст. 39-40 Виборчого кодексу Республіки Молдова [5], тощо.

На жаль, певні джерела недовіри до виборчих інститутів в Україні закладено в нормативній базі Державного реєстру виборців. Так, на наш погляд, сумнівним є положення закону, що «база даних Реєстру, яка-небудь його частина, копія бази даних або його частини, персональні дані виборців, розташованих у базі даних реєстру..., можуть використовуватися тільки з метою, передбачених статтею 26 Закону про Державний реєстр виборців (п. 2 ст. 2) [11]. В українському суспільстві домінують моральні критерії при оцінці легітимації влади і

не завжди діяльність представників її органів їм відповідає. А форми публічного контролю за дотриманням основ ведення Реєстру (п. 8 ст. 3, ст. 12. Закону) поки що не дозволяють забезпечити дотримання прав людини, захистити особисту інформацію й не перешкоджають втручанню в приватне життя громадян. Положення п. 3 ст. 12, п. 4 ст. 21 закону фактично сприяють поширенню персональних даних виборців декількома способами. По-перше, якщо в населеному пункті відсутня нумерація будинків, назви вулиць, виборці, зареєстровані за однією виборчою адресою, можуть отримати персональну інформацію про всіх (!) мешканців вулиці або, того більше, населеного пункту. Особливо актуальна ця проблема для Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської, Чернівецької областей, на території яких є велика кількість відособлених, віддалених від населених пунктів помешкань, фермерських господарств і т.д. За період формування Державного реєстру виборців була здійснена величезна робота щодо обліку таких одиниць. Так, наприклад, у Чернівецькій області в 2007 р. такі дані були відсутні в 35,16% виборців, а на 2009 р. тільки в 1,5% [3], але в інших регіонах дані менш оптимістичні. Тобто, ця норма закону буде дієвою лише у випадку уніфікації величезної кількості нормативно-правових актів України, наведення порядку в нумерації будинків, назвах і перейменуваннях вулиць.

По-друге, у порядку публічного контролю за діяльністю Реєстру, за персональними відомостями виборець повинен звернутися в письмовій формі, але не обов'язково особисто, що не гарантує в такому випадку зловживань від його імені іншими особами.

По-третє, робота органів ведення Реєстру може бути дестабілізована при навмисній організації масових запитів відомостей (як виборча технологія).

По-четверте, породжує сумнів необхідність обов'язкової особистої поштової доставки відповідей з такими відомостями й можливість дотримання при цьому їхньої конфіденційності. На сьогоднішній день до Державного реєстру виборців включено понад 36,6 млн. виборців, причому згідно статистики 10 % із них щороку змінюють місце помешкання [14]. Нагадаймо, як приносили у попередні роки запрошення на вибори, в якому стані перебували поштові скриньки і таке ін. До того ж, технічно роздрукувати всі неодноразові повідомлення виборцям за допомогою наявної в органів ведення реєстру оргтехніки (навіть якби би її експлуатували цілодобово) неможливо!

По-п'яте, особливий протест викликає можливість політичних партій, що мають свої фракції в поточному скликанні Верховної Ради України, або входять до блоку, представленого в парламенті, одержати копію бази даних Реєстру, а тим паче самостійно виготовити по одній вторинній електронній копії кожної окремої частини бази даних (п. 5. ст. 24). Вимога повернути ці дані протягом трьох місяців у випадку непроходження до парламенту на наступних виборах сприймається скептично і не викликає довіри. Маючи дані про виборців, за час перебування в парламенті можна створити кілька технологічних партій, підготувати висування кандидатів у Президенти, депутатів місцевих рад, уповноважених і довірених осіб, кандидатур із створення виборчих комісій, ініціювати проведення референдумів різних рівнів, розробити виборчі технології за віковим і територіальним критеріями, і, нарешті, просто забезпечити маркетингові технології для реалізації власних бізнес-проектів без будь-якого політичного забарвлення. А перевіряти потім усі списки, представлені відповідно до законів про вибори, референдуми й т.ін., можна скільки завгодно, оскільки вони вже перевірені при внесенні до Реєстру, уточнені, а виборці цілеспрямовано попереджені. Фактично, політичні сили, що перебувають у парламенті, перекладають на державу величезну рутинну роботу із забезпечення власних виборчих і референдних кампаній, яка вимагає чималих матеріальних коштів. Тим самим обмежуються можливості інших партій у майбутній політичній діяльності, тобто не дотримується конституційний принцип рівності у виборчому процесі. Отож, політичні партії, які заклали в законі цю норму, демонструють своє небажання працювати з виборцями та підтверджують прагнення й надалі максимально використовувати маніпуляційні політичні технології у виборчих кампаніях. Перевірити ж свою наявність у реєстраційних списках тієї або іншої партії, громадської організації виборець не може. Нема жодних гарантій, що громадянин не

виявляється членом якої-небудь партії чи ініціатором проведення референдуму, навіть не маючи про це гадки.

Закордонний досвід надання інформації із реєстру виборців для партій досить своєрідний. Ця процедура в більшості випадків не передбачена законодавчо, а там, де така можливість надається, це відбувається тільки за відповідно встановлену плату. При цьому, скажімо в Албанії, оплачується ознайомлення зареєстрованих політичних партій щоразу за окрему плату як і з попередніми, так і з перевіреними, а також і з остаточними списками виборців. При цьому не йдеться про обов'язкове надання електронних варіантів списків [5, с. 15]. Дані реєстру населення використовують для складання узагальнених списків виборців на прохання партій, які висунули кандидатів на посади парламентаря чи президента в Литовській Республіці. У них міститься необхідна для організації передвиборної агітації інформація у виборчому окрузі або на виборчій дільниці, але без вказівки прізвищ, точних адрес проживання, дат народження. Але фактичні витрати на складання цих списків оплачуються партія, політична організація або кандидат, що їх замовили [5, с. 193]! У то й же час в Боснії та Герцеговині законодавчо затверджено, що Центральний виборчий реєстр та муніципальні реєстри виборців повинні бути публічними документами [5, с. 79]. До речі, Д.Ковриженко, апелюючи до рішення Конституційного суду України від 30 жовтня 1997 р. № 5-зп у справі К.Г.Устименка, зазначає, що «персональні дані виборця, що містяться в Державному реєстрі виборців, не можуть передаватися третім особам без згоди виборця, що виключає публічність Державного реєстру виборців» [8]. Але згаданий дослідник передбачає можливість надання суб'єктам виборчого процесу в узагальненому вигляді і на платній основі узагальнених даних з реєстру.

Згідно певної логіки, у порядку публічного контролю варто було б надати право одержати копії бази даних і громадським організаціям, що здійснюють спостереження за виборами, хоча б на тій підставі, що спостерігачі від них користуються більшою довірою виборців, аніж спостерігачі від політичних партій. Однак так можна дійти до абсурду, надаючи інформацію про виборців і можливість її копіювання всім суб'єктам виборчого процесу. Тому варто обмежитися наданням партіям інформації лише про кількісні показники по ділянках, округах, а то й повністю позбавити їх можливості одержувати копії відомостей про виборців.

Усі наведені вище міркування підтверджують розміри передбачених законодавством санкцій за порушення вказаних норм. Так, відповідальність винних за незаконний збут даних реєстру відповідно зі ст. 212-6 – від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (до 1700 грн.), що для загальнонаціональної партії є «смішною» сумою. Незаконне копіювання інформації й того менше – від десяти до двадцяти п'яти мінімумів. Доволі невиразно сформульовано інші види юридичної відповідальності за порушення (на чому наголошує також О. Шумляк), а це не сприяє росту довіри виборців і до політичних партій, і до Державного реєстру виборців узагалі. Але навіть за детальнішого та чіткішого нормування притягнення до юридичної відповідальності за порушення згаданих норм досить примарне, оскільки залишається невирішеною головна причина й мотивація майбутніх деліктів – матеріальна зацікавленість службовців. За даними директора Департаменту фінансів органів державного управління Міністерства фінансів України О.Вовченко, середньомісячна заробітна плата працівників апаратів обласних, Севастопольської міської державних адміністрацій (без урахування керівного складу), врахована в розрахунках до Державного бюджету України на 2008 рік, становить 1930 грн., апаратів районних, районних у місті Севастополі держадміністрацій (без урахування керівного складу) – 1403 грн. [1]. Проте реальна заробітна плата працівників органів ведення реєстру, листонош є мінімальною (700-800 грн.), а вимоги щодо них висувуються, дуже високі, коли умови роботи в той же час – екстремальні, з перевантаженням, та й відповідальність чимала. Оскільки органи, що здійснюють формування списків, використовують відомості з різних джерел, їхня діяльність безпосередньо пов'язана й залежить від взаємодії із структурами, які мають власні системи електронного обліку громадян, а саме: Державним департаментом у

справах громадянства, імміграції та реєстрації фізичних осіб Міністерства внутрішніх справ, даних Міністерства юстиції, Державного департаменту України з питань виконання покарань, Державної Податкової Інспекції, Пенсійного фонду, Міністерства оборони, Адміністрації Держприкордонслужби України і тощо. Працівникам органів ведення реєстру не завжди доводиться мати справу з електронними носіями, частіше – з паперовими, до того ж робити запити до різних установ по кілька разів і т. ін.

Не сприяє формуванню позитивного іміджу електронного реєстру й невизначеність в організаційному підпорядкуванні регіональних органів адміністрування Реєстру й органів ведення Реєстру. По суті, на чолі з Розпорядником Реєстру вони повинні утворювати окрему систему органів, що повинна бути незалежною від державних і місцевих органів влади, щоб виключити можливість використання адмінресурсу (підтверджує це міркування факт використання даних реєстру у Сумській області для Книги пам'яті «Голодомор 1932-1933 рр. в Україні»). У той же час вони перебувають у якості структурних підрозділів у складі обласних, міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних рад, а з питань організації діловодства повинні керуватися інструкціями з діловодства в місцевих державних адміністраціях, які потребують доповнення в частині адміністрування та ведення реєстру. Окрім того, згідно п. 1 «Типового положення про орган (відділ) ведення «Державного реєстру виборців», «Типового положення про регіональний орган адміністрування «Державного реєстру виборців», затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2007 р. № 868 [12], регіональний орган адміністрування «утворюється головою місцевої держадміністрації, йому підзвітний і підконтрольний і підкорюється керівникові **апарату місцевої адміністрації**» (виділене нами. – Е. Ю.). Тобто навіть не голові держадміністрації, а його заступникові з організаційних питань, який не уповноважений вирішувати більшість питань, пов'язаних з функціонуванням створюваних органів, їх фінансуванням, наданням приміщень і т. ін. Тим самим закладається можливість виникнення недовіри виборців до органів ведення реєстру на основі критерію компетентності при оцінці ефективності їхньої діяльності. Однак підпорядкування цих органів місцевій владі практично знову надає можливості адміністративного втручання в процес формування й кореляції виборчих списків. Тому у виборців може виникнути сумнів у захищеності Реєстру від несанкціонованого доступу й зловживання доступом до баз даних, від незаконного використання персональних даних виборців, оскільки із технічними деталями інформаційного захисту вони не знайомі, а подолати суспільні стереотипи, які утвердилися в період президентських виборів 2004 р., доволі складно. Тобто подвійна організаційна підпорядкованість не сприяє зростанню довіри виборців до нових органів, що перебувають у стадії інституціалізації. На наш погляд, органи (відділи) ведення Державного реєстру виборців а також і регіональні органи (відділи) адміністрування реєстру повинні представляти незалежну від місцевої влади систему, підлеглу виключно розпорядникові Державного реєстру – Центральній виборчій комісії України. До того ж інформація про них повинна бути доступною та зрозумілою усім виборцям.

Автор свідомо залишає поза увагою програмне забезпечення ведення реєстру, оскільки не є фахівцем із інформаційно-телекомунікаційних технологій і цілком покладається на оцінку автоматизованої інформаційно-телекомунікаційної системи (АІТС) Державного реєстру виборців Джона Аррена, думкою якого керується Любомир Копай, посол, координатор проєктів ОБСЄ в Україні [9, с. 7]. Адже питання створення в Україні Державного реєстру виборців досі перебувають на контролі Моніторингового комітету ПАРЕ. Проте Міністр юстиції Микола Онішук, посилаючись на досвід глави ЦВК Російської Федерації Фелікса Чурова, закликав не ідеалізувати роль державного реєстру виборців у боротьбі з можливими виборчими фальсифікаціями, оскільки реєстр потерпає від тих же недоліків, що і списки. Його впровадження в Росії на сьогоднішній день поліпшило ситуацію відсотки на два [10]. Але в масштабах країни це величезна кількість виборців. Згадаймо, 2004 року різниця в результатах голосування між основними претендентами була

не такою вже й великою, а тих же 2 % достатньо для представництва політичної сили в парламенті.

Проте для процесу легітимації важливий загальний стан довіри до цієї системи, який склався у громадськості. Поки що констатуємо негативно-скептичне сприйняття можливостей електронного забезпечення проведення виборів, яке склалося ще під час президентських виборів 2004 р. і вдало підтримується повідомленнями ЗМІ дотепер. Переповнює гордістю серце пересічного українця, але не сприяє легітимації влади заява директора ФБР (прозвучала в новинах 5 каналу 6 серпня 2009 р.) про те, що хакери України становлять загрозу національній безпеці США.

На жаль, мусимо констатувати і недвозначну оцінку подій навколо Державного реєстру виборців та представників вищих органів влади України. Голова ЦВК Володимир Шаповал переконаний, що створення реєстру виборців стало одним з важливих питань політичної боротьби [4]. На підтвердження цього наведемо міркування Заступника голови Секретаріату Президента України, представника Президента в Центральній виборчій комісії і Конституційному суді Марини Ставнійчук. Вона переконана, що підхід ЦВК до створення Державного реєстру виборців залишає можливості для несанкціонованого доступу до його даних: "Відомі атаки на веб-сайти найвищих державних органів України, Росії, США, Ізраїлю, Естонії, Казахстану, Грузії тільки підтвердили важливість надійної захищеності схожих з Державним реєстром виборців інформаційних систем, що у свою чергу є гарантією інформаційної безпеки держави, розвитку прав і свобод громадян, заставою упевненості і збереження гідності країни" [13]. Розкривши правові, організаційні, фінансові, технічні спірні питання навколо реєстру, вона слушно зауважує: «Усе це дає підстави політикам, політичним партіям і блокам ставити цілком логічне запитання: «Якщо такого роду маніпуляції та інсинуації відбуваються довкола реєстру виборців, то що ж тоді буде, в разі виборів, з усім виборчим процесом?» [13]. У відповідь читаємо запевнення заступника голови ЦВК Жанни Усенко-Чорної, що із появою ДРВ активних громадян України чекає справжня революція в реалізації їхніх виборчих прав, оскільки до початку президентських виборів країна вперше отримає повнофункціональну систему державного обліку громадян [14]. Всі наведені вище оцінки, безумовно, є свідченням демократії, але їх суперечливість дезорієнтує електорат, породжує недовіру до Державного реєстру, на жаль, не сприяє легітимації влади та говорить про відсутність стратегії та тактики її самолегітимації.

Сам факт дискусії навколо проблеми сприймається позитивно, оскільки свідчить про демократичність політичного середовища, але дискусія бажана на стадії прийняття закону та постанов ЦВК, КМУ. Для сприйняття населенням нововведень та нейтралізації його можливої протидії потрібні узгоджені дії органів державної влади, що сприятиме їх авторитету.

Отже, для забезпечення подальшої демократизації виборчого процесу, легітимності виборчих органів публічної влади необхідно вдосконалити механізм електоральної легітимації в Україні. Створення й впровадження електронного реєстру виборців є безумовним досягненням вітчизняної виборчої системи, що стимулює впорядкування багатьох пов'язаних з нею систем обліку громадян. Проте у такому вигляді, в якому він існує на сьогодні, він може вивести на новий рівень можливість фальсифікацій результатів виборів за рахунок надмірного публічного контролю й використання адмінресурсу. Відсутність у громадськості місткої, однозначної інформації про Державний реєстр виборців, протилежні оцінки державних діячів діяльності ЦВК та працівників органів ведення реєстру, брак уявлень про послідовність необхідних чітких дій виборців не формує у громадян впевненості в надійності та ефективності цієї інституції. Тим самим у виборців формується негативне відношення до нових органів, підривається довіра до майбутніх виборів, що веде до зростання абсентеїзму й, імовірно, негативно відобразиться на процесі електоральної легітимації. Усунути наявні недоліки можливо шляхом внесення змін до нормативної бази й забезпечення реалізації положень, які стосуються:

- 1) захисту особистої інформації про виборців;

- 2) надання політичним партіям інформації з бази даних реєстру лише про кількісні показники;
- 3) створення незалежної від органів місцевої влади системи ведення Державного реєстру виборців;
- 4) поліпшення соціального статусу працівників органів ведення Державного реєстру виборців;
- 5) запровадження дієвого механізму відповідальності за порушення норм реєстрового законодавства;
- 6) проведення розгорнутої інформаційно-роз'яснювальної роботи про Державний реєстр виборців засобах масової інформації та забезпечення єдиних підходів інформаційно-ідеологічного впливу суб'єктів виборчого процесу на електорат з метою власної легітимації.

Література:

1. Вовченко О. Деякі питання фінансування органів ведення та адміністрування державного реєстру виборців / Вовченко Оксана // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2008. – № 1 (11). – С. 13-14.
2. Гаврилова А. Єдиний державний реєстр виборців в Україні // Юридичний вісник. – 2008. – № 1. – С. 40-48.
3. Дані надані Чернівецьким регіональним органом адміністрування Державного реєстру виборців.
4. Держреєстр виборців можуть зламати. – Режим доступу. – <http://oglyadach.com/news/2008/9/13/201062.htm>
5. Збірник виборчих законів країн Центральної та Східної Європи / Міжнародна фундація виборчих систем (IFES). – Вашингтон Д.К., 2002. – 536 с.
6. Кармазіна О. Виборчий процес та реєстрація фізичних осіб за місцем проживання: шляхи вирішення / Кармазіна Олена // Юридичний журнал. – 2004. – № 6. – С. 33-35.
7. Ковриженко Д. Зміни до виборчого законодавства: зміст та необхідність / Ковриженко Денис. – Режим доступу. – <http://politiko.com.ua/blogpost3997>
8. Ковриженко Д. Проект Закону України «Про Державний реєстр виборців» (№ 5183 від 23. 02. 2004 р. Автори – народні депутати Ю.Ключковський, О.Задорожній. Тимчасова спеціальна комісія Верховної Ради України по опрацюванню проектів законів України про внесення змін до Конституції України. Ухвалений у першому читанні 29 червня 2004 року.) / Денис Ковриженко // Парламент. – 2004. – № 6. – Режим доступу. – http://www.parlament.org.ua/index.php?action=magazine&id=9&ar_id=774&iar_id=628&as=2
9. Копай Л. В центрі уваги – Виборчий кодекс та Державний реєстр виборців / Любомир Копай // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2009. – № 1 (15). – С. 6-7.
10. Оніщук М. Вибори можна провести і без держреєстру. – Режим доступу. – <http://ua.for-ua.com/ukraine/2008/10/11/125732.html>
11. Про Державний реєстр виборців. Закон України від 22 лютого 2007 р. № 698-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 20. – Ст. 282.
12. Про затвердження типових положень про орган (відділ) ведення Державного реєстру виборців та про регіональний орган адміністрування Державного реєстру виборців: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2007 р. № 868. – Режим доступу. – <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=868-2007-%EF>
13. Ставнічук М. Чи може держава зробити державну справу по-державницьки? / Марина Ставнічук // Дзеркало тижня. – 2009. – 11-31 липня.
14. ЦВК доручила розпорядникам ведення Держреєстру виборців змінити адресу 28,9 тис. виборцям. 27.07.2009 13:34. – Режим доступу. – <http://5tv.com.ua/news/0/1078476/>
15. Шумляк О. Закон України "Про державний реєстр виборців": переваги і недоліки // Право України. – 2008. – № 9. – С. 120-125.
16. Rosanvallon Pierre. La Légitimité démocratique. Impartialité, réflexivité, proximité / Pierre Rosanvallon. – Le Seuil, 2008. – 367 p.